

Kirjallisuutta

Aleksis Kiven kuvaus

PAAVO E. S. ELO *Aleksis Kiven persoonallisuus*. 416 s. WSOy. 1950.

Kun Kiven tutkimus aloitettiin ke-
räälyin varsinaisesti vasta kolmisen-
kymmenen vuoden vierittyä hänen
kuolemastaan, niin on luonnollista,
että jälkipolville säilyneessä aineis-
tossa on paikoitellen aukkoja, joiden
hämäryyttä saattavat ainoastaan
otaksumien himmeät valovaajat hal-
koa. Seikka on omansa kehottamaan
tutkimusta varovaisuuteen päätte-
lyissä. Toisekseen näyttää varmalta,
että mainittu valohämy edelleen kii-
hottaa tutkijoita uusiin tulkintayri-
tyksiin.

Jälkimmäisen seikan paikkansa-
pitävyydestä on merkinä osaltaan
Paavo E. S. Elon laaja väitöskirja
runoilijan persoonallisuudesta. Te-
kijä huomauttaa aivan oikein siitä,
ettei Kivi milloinkaan ole tuntenut
tarvetta paljastaa »sisällisen mail-
mansa» kehitystapahtumaa suurelle
yleisölle jonkun Rousseau'n tai Strind-
bergin tapaan. Mutta persoonallisuus
ilmenee epäilemättä hänen eri teok-
sistaan, ja niinpä tekijä on joutunut
luomaan kokonaiskuvaa teosten an-
tamien henkilökohtaisten tai sellai-
silta näyttävien viitteiden sekä elämä-
kerrallisten lähteiden pohjalta. Elo
on ollut työn kannalta siinä onnelli-
sessa asemassa, että tutkittavan hen-
kilöä koskeva keräystyö on varsinais-
esti päättynyt ja julkaistu ja että
painettua lähteiden kritiikkiäkin on
olemassa runsaanpuoleisesti. Joskin
siis tekijä nojaa elämäkerrallis-kirjal-
lisuushistoriallisen tutkimussuunnan
tuloksiin, niin hänen persoonallisuus-

keskinen probleeminasettelunsa jo sel-
laisenaan avaa uusia näkökohtia.
Teoksen avut ja heikkoudet ovat
löydettävissä omintakeisesta yhdis-
tely- ja selitystavasta.

Elon näkemys nojaa kauttaaltaan
nykypäivien tarvepsykologiseen suun-
taukseen. On kylläkin suuri ero tie-
teellisen psykologian ja sen psyko-
logisen fiktionismin välillä, johon
esim. romaanikirjailijat hukuttavat
henkilönsä. Jälkimmäinen on edel-
lisen kansanomaiesta sovellutusyritystä
ja taipuu aina kunkin kirjailijan
pyrintöperien mukaisesti. Elo on su-
luttanut tieteellisestä psykologiasta
erinäisiä käsitteitä ja teorioita Kiven
tapaukseen. Tästähän ei ole muuta
kuin hyvää sanottavana, jos vain kye-
tään osoittamaan, että ne kaikki to-
della käyvät yksiin Kiven persoona-
lisuuden ilmausten kanssa, ja jos so-
vellutus tapahtuu objektiivisen tie-
teen menetelmin. Nerouden ongelmaa
tarvepsykologisella tutkistelulla ei kui-
tenkaan ratkaista, kuten tekijä to-
teaa s. 375. Elon mittapuu on siis
Aleksis Kiveen sovitettavaksi liian
lyhyt, ja ennen pitkää lukija saakin
havaita, että kohdissa, joissa moni-
ulotteisempi henkinen liikkuvuus, so-
siaalipsykologinen ja kulttuurihisto-
riallinen valaisu olisivat ymmärtääk-
seni olleet paikallaan, tekijä tuijottaa
yksilöpsykologiseen aparaattiinsa ja
sitä tietä jättää eräät probleeminsa
kesken tai joskus suorastaan ajautuu
hakoteille. Silloin kun kirjallisuus-
dentutkimukseen sovelletaan muista

tieteenhaaroista mieleen iskostuneita teorioita, on aina tarjolla vaara, että mieliteoriasta muodostuuakin pääasia, jonka muottiin varsinainen tutkittava taivutetaan.

Elon perusväittäjä on lyhyesti seuraavanlainen. Erinäisten Kiven henkilöillisyyttä koskevien tietojen sekä sen nojalla, että hän on lyriikassaan epäseksuaalinen ja mielellään kuvaa seitsemän veljeksensä, Eskon, Aapelin, Härkä-Tuomon ym. kaltaisia nuorukaisia tai miehiä, jotka eivät tiedä naisesta, tekijä päätelee, että Kivi oli »pysähtynyt seksuaalisesti infantiiliselle tai juveniiliselle asteelle» (s. 164). Samaa »infantiilista, juveniilista» piirrettä (oppisanat useimmiten kopulatiivisesti yhdistettyinä) Elo näkee tarkastellessaan Kiven elämää ja tuotantoa eri yhteyksissä (ss. 47, 55, 105, 178, 259, 378). Kun Kivi lisäksi ei kyennyt hoitamaan omia asioitaan, vaan käytti — Elon mielestä vieläpä kylmän laskelmoivasti — hyväkseen ystäviensä apua ja jättäytyi hyväntahtoisen naisen huollettavaksi, niin tekijä asettaa hänet yhdeksi jäseneksi omaan luomaansa henkilöryhmään, johon kuuluvat sellaiset vätysmiehet kuin Kimmo, Topias, Simeoni ja Anian: Kivi on Elon mielestä arkitodellisuudessa »väritön, mitätön mies», vieläpä »kääpiö», mutta tämän kääpiökuoren sisässä on »suuri mies, jolla on valtava itsetunto ja kiivas tarve nousuun» (s. 380), »mielikuvitusmaailmassa suurten tekojen mies» (s. 381), Platonian muistuttava filosofi ja samalla »eräs aikansa eurooppalaisen hengen etevä, joskin syrjäinen edustaja» (s. 382).

Tässä rakennelmassa on rohkeaa uudestiarviointia, ja kun kaikki on esitetty kiinteän voimakkaasti vakuutellen, niin alkaa jo melkein uskoa, että Kiven persoonallisuus on

saanut Elon teoksessa kaikin puolin osuvan tulkinnan. Mutta kun ryhtyy tarkastelemaan perusteita, joilta rakennelma kohoaa, ja sitä tapaa, millä on suoritettu objektiivisen tieteenharjoituksen ensiasteiset tehtävät: *t o d e n t a m i n e n* ja *t o d i s t e l u*, niin kummakseen havaitsee silmissään rakennelman alkavan heittelehtiä perusväittäjän eri kohtien usein pohjautuessa pelkkiin tekijän uskomuksiin, joita todisteet, mikäli niitä esitetään, eivät kaikistellen kata.

Psykologinen tutkimussuunta ei nähtävästi myönnä tarpeelliseksi todentamista esim. kirjallisen henkilökuvan tai kuvauksen sekä todellisuushahmon välillä, vaan ilmeisesti sallii jokseenkin vapaita assosiaatioita. Elo väittää esim., että Jukolan veljesten äiti muistuttaa Kiven omaa äitiä läheisemmin kuin muut runoilijan kuvaamat äidit; samassa hän lainaa Aapon tunnetun kuvauksen oivallisesti talonemännästä ja sanoo Kiven kirjoittaneen myös sen »kaiketikin omaa äitiään ajatellen»; Kiven äiti on ollut lisäksi nummisuutarin Martan mallina — kaikki olettamuksia, joissa toinen verrattava, Kiven äiti, pysyy miltei tuntemattomana (sen sijaan Martan varma vertauskohta, »Jeppe Niilonpojan» Nilla, on tyyten unohtunut). Mutta tekijä on tarvinnut runoilijan äidin henkilökuville malliksi, koska teoksen eräs psykologinen johtomotiivi olisi muuten jäänyt vajanaiseksi. Ja kun Elo kuvailee esim. Kiven koulupoikajakson ympäristöä, 1850-luvun Katajanokkaa, hän lainaa siihen Juhanin mehevän jutustelun käynnistään Turussa (paikallisuuksien puolesta kyläkin mahdollinen rinnastus, koska Kivi tiettävästi ei ollut käynyt muissa kaupungeissa kuin Helsingissä ja Hämeenlinnassa, mutta mielivaltainen, jos on kysymys köyhän Katajanokan

todellisuuspohjasta). Muita samantapaisia hölliä yhdistelyjä kirjallisista kuvista alkukahmoihin ja päinvas-toin olen merkinnyt kymmenkunta. Onko tekijän tarkoituksena näillä tempauksilla väittää Kiven pyrki-neen jäljentämään todellisuutta? Ai-nakin allekirjoittanut jää entiseen us-koonsa, että Kivi ei ollut ohjelma-realistien tapainen todellisuutta jäl-jentävä, vaan uutta luova taiteilija, joka sulatti piirteen sieltä toisen täältä »kuvastinaistiinsa», käyttääk-seni Ahlqvistin sanaa, ja tämän va-rassa loi omia lakejaan toteuttavan maailman, jonka läikheet näyttivät tuomitsijan silmissä pelkiltä »säännöt-ömiltä kangastuksilta» eivätkä todel-lisuudelta. Kekseliäisyys ei tieten-kään ole pahitteeksi millään alalla, mutta jos tutkija panee tutkittavan pelkkien olettamusten nojalla keksi-mään sellaista, mikä tukee ennako-lista mieliteoriaa, niin joudutaan epäilyksittä tieteen rajojen ulkopuo-lelle. Saadakseen tukea sille omaksu-malleen käsitykselle, että »Kuller-ron» Kimmo edustaa Kiven arki-minää, Elo selittää runoilijankin tie-toisesti muka tarkoittaneen Kimmon omaksi kuvakseen, koska Kivi ole-tettavasti näki Castrénin mytologian-luennosta Kimmon merkitsevän *kiven* jumalaa!! (s. 153; Castrénilla Kimmo »vistades — — — uti en sten»; lähempänä olisi tietysti kansanrunon säe »Kivi-Kimmo Kammon poika», mutta älkäämme oletako typeriä).

Kiven seksuaalisuuden »pysähtyminen infantiliselle, juveniiliselle asteelle» — mitä oppisanoihin sisälly-tettäneenkin! — voi kaiketi nykyisen ajan mielestä sopia hyvin runoilijan karakteristiikkaan. Mutta Kiven aika eli sukupuoliasiat vähemmän pal-jaasti, näki ne moraalisempien silmä-lasien lävitse, ja mainittu »pysähtyminen» ei ole pelkästään yksilö-

psykologisesti tulkittavissa. Elo esit-tää seikat siinä valossa, että runoilij-an s u u r i h a a k s i r i k k o, josta hän mainitsee kahdessa kirjeessään vv. 1869—70, lienee tapahtunut jo murrosiässä ja selittyy »kehitysvuo-sien seksuaaliteetin kokeilunluontoi-suudesta»; se on jokin sukupuolielä-mään kuuluva onnettomuustapaus (ss. 58, 164, 233, 310—316, 351, 407). Elo osuu oikeaan erottaessaan »haak-sirikon» kirjeissä myös esiintyvistä »katastrofista» (joka tarkoittaa ke-väällä 1870 sattunutta juoppohulluus-kohtausta), mutta edellistä selittäes-sään hän on tarttunut kiinni kiitä-vään sanaan ja koettanut sovittaa sii-hen mainittua aivan asiaankuuluma-tonta sisällystä, ottamatta huomioon kirjeiden laatimistilannetta ja Ki-ven momentaanista kirjoitustapaa. Edellisessä, Th. Reinille osoitetussa pitkässä kirjeessä Kivi pohtii mah-dollisuuksiaan suoriutua lukuisista ve-loistaan ja niiden koroista sekä keksii pelastuskeinoiksi »Nummisuutarien» ja »Kanervalan» entistä paremman »puffaamisen» ynnä uuden näytelmä-niteen ja runokokoelman julkaisemi-sen; saadakseen kustantajat myötä-mielisiksi, he kun ovat ruvenneet karttamaan hänen kirjoituksiaan, hän lupaa hankkia uusille kirjoilleen ta-kuumiehet sekä korvata kustanta-jalle mahdollisen vahingon, jos kir-jojen menekki jää huonoksi. Mutta vaikka näillä keinoilla voisi parhaassa tapauksessa tukkia jonkun velkojan suun, apu olisi tilapäinen, ja hän on jo vuoden päivät ollut selvillä siitä, ettei hänen tulevaisuutensa valkene velalla kirjoittamisen ja satunnaisten kirjoituspalkkioiden varassa: hän on jo varautunut — luopumaan kynä-lystä ja siirtymään kahdeksi vuodeksi maanviljelysharjoittelijaksi Porvoon pitäjään. Kun hän kurssin käytyään saa sitten »förvaltarin» paikan, hän

on 5 tai 6 vuoden perästä veloista vapaa mies, »vaihka vähän harmaapäinenkin. Sittenhän kelpaa naimaan mennä oikein hopeakimmeltävillä kiharilla, sittenhän vasta runoilemaan ruvetaan! Voi veikkonen! minä kyllä näen minkä suuren haaksirikon elämäni on tehnyt — velkojen kautta; mutta hyvähän jos suoriudun siitä viimein ilman muiden, ystäväni, vahinkoa.» Näin siis Kiven elämän »suuri haaksirikko» on joulukuussa 1869 koettu tunne-elämys siitä, että hän, poikkeukselliseen suuntaan elänyt mielikuvitusihminen, on hävinnyt taistelunsa ihmisten keskellä: luottanut liiaksi siihen, että tulevaisuus kaikin puolin järjestyy kirjoitustyöllä, ja nyt onkin seinä edessä pystympänä kuin kymmenen vuotta aikaisemmin: kirjoja ostetaan liian vähän, kustantajat eivät luota hänen kirjoittelujensa arvoon, taakaajaystävät ovat pulassa hänen takiaan — tämä hermojakuluttava tilanne ei selviä muuten kuin pakene-malla toiselle toimialalle, jolla leipä ei riipu tuotteliaisuudesta. Mutta hän ehtii harmaantua, ennen kuin sitäkään tietä pääsee vapaan miehen asemaan, jossa monet toverit ovat eläneet jo vuosia. Muutamaa kuukautta myöhemmin sama »suuren haaksirikon» mieliala palautuu Bergbomille lähetetyssä kirjeessä uudelleen ajatuksiin, mutta nyt menneisyysperspektiiviä saaneena ja syvenneenä koko runoilijakutsumuksen toteuttamista koskevaksi tilitykseksi: »Voi hyvin! Ole aina onnellinen! Nouse runoilijain ihanimpaan kunniaan täällä! Ole varmaa siitä, että niin

toivoo sydämmestänsä hän, joka on saanut sinulta niin paljon rakkautta ja hyvyttä, hän, jonka elämä kerran teki suuren haaksirikon, joka saattoi hänen välinpitämättömäksi maailmallisesta pauhusta ja kunniasta.» Tässä Kivi heittää jäähyväiset kaikelle sille, mitä hän ennen — uutta kirjallista uraa rohkeasti aukoessaan — oli kuvitellut runoilijakutsumuksen tuottamasta tyydytyksestä myös maailman silmissä. Hän tuntee v. 1870, että hänen haaksirikkonsa tapahtuikin oikeastaan jo silloin »kerran», kun hän erkani joukosta ryhtyessään toteuttamaan omaa näkemystään. Sehän vei hänet kauas maailmasta, sen pauhusta ja kunniaista ja ihmisten tavallisista tarpeista. Mutta käytännön maailma kosti hänelle nyt ras-kaasti hänen valoisat kuvittelunsa, eikä tulevaisuudenkuvaa ollut enää, sairauden jo ilmettyä, lämmittämässä edes illuusio pehtorin elämän iha-nuudesta.

Niinkuin näkyy, Elon seksuaali-suusteoria Kiven »suuren haaksirikon» selityksenä häilyy ilmassa. Elämän suuressa haaksirikossa tuhoutunee kallein, ja sellainen oli Kivellä hänen runoilijakutsumuksensa. 35-vuotiaana hänen oli myönnettävä itselleen, että pysyessään kutsumukselleen uskollisena hänen oli ollut an-nettava biologinen elämänsä.

Kiven seksualiteetin eräänä piir-teenä Elo esittää masturbaation. Tiet-tävästi ainoana todisteena tästä on Lapinlahden sairaalan päiväkirjaan tehty lyijykynämerkintä, jota ei ole koskaan julkaistu.¹ Se on sarakkeessa, jossa esitetään sairauden syitä, ja

¹ Päiväkirjankohdasta on julkaissut valokuvan J. V. Lehtonen (Nurmijärven poika ss. 348—9), mutta pyyhkinyt pois lyijykynämerkinnän ja lisännyt kuvan selitykseen: »Jäljennöksessä ei näy erästä myöhemmin lyijykynällä tehtyä huomautusta, jolla ei kuitenkaan ole mitään tekemistä tekstissä kosketeltujen (s.o. sukupuolitarunnasta juoruavien) huhupuheiden kanssa». Prof. Martti Kailan maininnan mukaan merkintä on sairaalan ylilääkärin Anders Thiodolf Saelanin käsialaa.

kuuluu: »varit stark onanist». Merkinnästä ei käy ilmi, onko kysymys ainoastaan sairaalassa harjoitetusta itsettydytyksestä vai aikaisemmastakin; jälkimmäinen vaihtoehto tuntuu vähemmän todennäköiseltä, sillä miksi tunnollinen yllilääkäri olisi merkinnyt sairaalan viralliseen päiväkirjaan juoruja. Mutta Elo paisuttaa asian mieliteoriaansa mukaisesti väittämällä epämääräisesti, että »Aleksis Kiven tiedetään harrastaneen masturbaatiota elämänsä loppuun asti» (s. 56), sekä turvautumalla niin etäiseen aineistoon kuin — A. C. Kinsey'n antamiin tilastotietoihin amerikkalaisten miesten seksuaalisesta käyttäytymisestä 1940-luvulla ja Arvid Järnefeltin nuoruudenkokemuksiin, jotka kumpikaan eivät sano Kiven tapauksesta mitään. On tietysti oikein, että kiinnitetään huomiota seikkaan, jota Kiven tutkimus aikaisemmin ei ole ottanut varteen, mutta epäasiallista on, että uutta lähdetietoa ei julkaista tarkoin eikä kyllin kriittisesti. Mainittu ainoa asiakirjatiieto ei oikeuta väittämään muuta, kuin että Kivi on harjoittanut onaniaa mielisairaana ollessaan hoidettavana Lapinlahden sairaalassa 1. p:stä kesäk. 1871 29. p:ään helmik. 1872. Näin on merkinnän nähtävästi käsittänyt J. V. Lehtonenkin, joka on tulkinnut »varit» sanan pitämällä lyijykynämerkintää »jälkeenpäin» tehtynä.

»Infantiilisuuden» Elo näkee Kivessä ilmenevän myös sikäli, että hän on valinnut ystävikseen nuorempiaan eli ts. hakeutunut aina sellaisten miesten pariin, jotka ikävuosiltaan häntä nuorempina ovat olleet hänen kaltaisiaan. Tässäkin tekijä mielestäni on antanut omaksumansa teorian johtaa itsensä harhaan. Runoilijan sekä teoksessa s. 105 lueteltujen ystävien välisissä suhteissa ikäkysy-

myksellä on tuskin ollenkaan ollut vaikutusta tuttavuuden syntyyn, vaan lähtökohtana on ollut milloin nurmi-järveläisyys (Salomonsson), milloin yhteinen koulunkäynti (Svanström, Palmqvist) tai aikaisempien tuttavien (J. V. Snellmanin, Palmqvistien, Forsellien) välitys sekä ylläpitäjänä jokin yhteinen asia. Useimmissa tapauksissa riittää selitykseksi se, että Kivi kävi koulunsa tavallista vanhempana; luetelluista 17 ystävästä on saman vuoden ylioppilaita 6 ja kahden seuraavan vuoden 5. En käsitä, mitä infantiilia ilmenisi esim. siinä, että yksinäinen maalaispoika käy koulutoverinsa Edmund Palmqvistin luona, jää joskus oleksimaan kodissa seuranaan sekä vanhempia että nuorempia sisarusia, kiintyy yhteen talon tyttäreeseen sekä kirjoihin ja sattuu tutustumaan johonkin uuteen toveriin. Paljon tosiphajaisemmin kuin Kiven taipumuksesta varta vasten hakea seurakseen nuorempiaan voi puhua esim. Emil Nervanderin ja Kaarlo Bergbomin tietoisesta etsiytymisestä luonnonraikkaan alkuperäisyyden pariin.

Teosten tarjoamia persoonallisuuden piirteitä yhdistellessään Elo kehittää Kiven henkilökuvista mielenkiintoisen ja useissa kohdin sattuvan ympyrän, jonka toiseen puoliskoon asettuvat voima, tyhmyys ja oikeudentunto, toiseen heikkous, äly ja moraalittomuus ja keskipisteeseen keräytyvät kalpeat nollat. Tällä näkökuvalla on huomattava arvonsa eräänlaisena Kiven henkilöasetelman läpileikkauskaavana. Mutta tekijä suhteistaa sen Kiven persoonallisuuteen omalaatuisella tavalla väittäessään Kiven itsensä arkiisessa hahmossaan istuvan main. tussa nollapisteessä. Kivi itse on tietysti k o k o ympyrä. Ei draamaatikon tarvitse olla nolla, vaikka jotkut hänen henkilönsä oli-

sivat nollia. Eikä Kivi elämässäänkään ollut nolla, vaan sosiaalisissa suhteissaan varsin laatuunkäypä yksilö, joka kyllä tajusi erilaisia käytännöllisiä asioita, olivatpa ne poliittisia, taloudellisia tai teknillisiä. Mutta hänen omat olosuhteensa olivat niin vaikeat, että hänen oli pysyteltävä syrjässä etujen kalastelusta ja intrigoinnista, jotta saisi aikaa ja vapautta hedelmälliseen henkiseen keskittymiseen, vaikka tämä toisaalta hänen ehkä aluksi aavistamattaan merkitsikin sitä, että hänen oli kirjoitettava velkaa tehden. Hän uhrasi elämänsä runoudelleen. Hän eli teoksensa, ainakin parhaat niistä. Jos tämän myöntää, niin vain poroporvari ryhtyy Elon tavoin halkaisemaan Kiveä kahteen puoliskoon: 1) ihmiseen ja 2) hänen henkensä työhön, ja julistamaan banaalisti edellisen kääpiöksi ja jälkimmäisen jättiläismäiseksi. Molemmat nämä iskus sanat ovat epäonnistuneita. Kivi ei ollut kääpiö millään kannalta katsottuna. Häntä ei voida pitää syntipukkina siihen, että teokset eivät elättäneet tekijäänsä. Ummistamalla silmänsä henkisen ponnistelun koko levottomuudelta tehdään vääryyttä runoilijan perusolemusta kohtaan. Eihän siihen aikaan ollut järjestettyä avustustoimintaa. Juuri siinä, että Kivi niissä oloissa jaksoi katkeroitumatta pysyä uskollisena kutsumukselleen aina voimien uupumiseen asti, on hänen inhimillinen suuruutensa. Se ei ole täyttymyksen suuruutta, se on kilvoittelun suuruutta.

Siitä, millä tavoin Kiven persoonallisuus kuvastelee hänen eri henkilöissään, Elolla on esitettävänä monta osuvaa huomiota. Niinpä hän on mielestäni oikein tajunnut runoilijan persoonallisuuden ilmentymisen jakautuneena seitsemässä veljeksessä. Simeonin kehitys suhteessa tekijäänsä

on saanut osakseen rohkean, mutta samalla toden tulkinnan. Elo huomauttaa aivan oikein siitä, että aikaisemmin Simeoni on nähty yksinomaan humoristisena tyyppinä, vaikka hänessä Kivi ironisoi omaa askeettista pyrkimystään. Ulkopiirteiltään Simeoni ja Kivi jäävät tietenkin pitkän välimatkan päähän toisistaan, mutta siitähän tässä suhteistamisessa ei ole kysymys. Ei voida kieltää sitä, että he molemmat käyvät epävakaista taistelua ehdottoman puhtauden puolesta ja että Kivelle ovat lapsena olleet läheisiä ne moraaliset ohjeet ja uskonnolliset ongelmat, joita Simeoni pitää jatkuvasti koholla romaanisissa. Harvojen lapsuuden- ja nuoruudenikäisten todisteiden selvittely kuuluu niin ikään Elon tutkimuksen kiitettävimpiin kohtiin, vaikka työ kouluista saatujen numeroiden osalta on valitettavasti jäänyt keskeneräiseksi.

Nykyisen kirjallisuudentutkimuksen kammoamien määrittelyjen puutteesta on paljonkin haittaa, jos yritetään päästä objektiivisesti hyväksyttäviin tuloksiin. Elo esim. ilmaisee kantansa »luonnon- vai kulttuurirunoilija»-kysymyksessä, mutta jättää käsitteet määrittelemättä, ja keskustelu näin käy mahdottomaksi. Kuka tahansa hyväksynee ajatuksen, että Kivi oli »tutkija», sts. että hänellä oli tutkiva suhde ihmiseen, mutta vaikeata on yhtyä siihen että hän olisi ollut »tiedemies»; Kiven tieteellissävyistä ja filosofista harrastelua tekijä mielestäni liioittelee ja taas sivuuttaa liian vähällä hänen lyyrillisen ja idyllisen puolensa. Ahlqvistin huomaa Elo olleen »monessa kohti oikeassa» (s. 216), mutta ei mainitse missä, ja Bergbom joutuu muutamien lapsellisten pistosten kohteeksi, nähtävästi Jalmaryn Finnen tarjoaman lausunnon nojalla, joka

kuitenkaan ei koskettele nuorta, vaan elämäniltaan ehtinyttä Bergbomia.

Elo on ottanut tehdäkseen paljon, ja tuloksessa on harhavetojen ohella hyviä uusia oivalluksia, vaikka yleisvaikutelma jääkin epätasaiseksi ja laajoja lainauksia suosiva esitystapa lähentelee kaunokirjallista. Kahlatuaan tämän tarvepsykologisen persoonallisuudenkuvauksen loppuun toteaa, että runoilijan keskeisin tarve, niin sanoakseni ammattitarve: il-

m a i s u n tarve on unohtunut vaille tarkempaa valaistusta. Tämänkin huomioonottaen jää toivomaan, että joskus syntyisi Kivestä persoonallisuudenkuvaus, jossa tutkittavalle olisi lahjoitettu kaiken lisäksi myös »yläkamari». Sillä sen takia, ei liioin muun, hän on edelleen arvollinen tutkimuksen kohde. Elon teos epäilemättä sisältää aineksia ja huomionarvoisia näkökohtia ylärakenteen kuvaamiseksi.

VIHTORI LAURILA